

Sociale en culturele waarden van de 'tuin bij

het huis'

Groene gebieden worden steeds vaker gezien als leveranciers van 'ecosysteemdiensten'. Niet alleen parken, begraafplaatsen en bossen, maar ook de alledaagse 'tuin bij het huis'. Botst het ecosysteemdienstenmodel hier op zijn limieten?

PAUL VERSCHUEREN [LANDSCHAPSARCHITECT EN ANTROPOLOOG, ONDERZOEKER ERASMUSHOGESCHOOL]

De mens gaat al eeuwen de tuin in om voedsel te telen, vaardigheden en kennis te verwerven, zich verbonden te voelen met de natuurlijke omgeving en met andere mensen, en om spirituele redenen. Natuur in de tuin kan ons tot rust brengen, tot lichaamsbeweging aanzetten, en ons stimuleren om na te denken over onze plaats in de wereld en het universum. Vandaag spreken we, met een technische term, over ecosysteemdiensten en hun voordelen.

De onderliggende gedachte bij het ecosysteemdienstenmodel is dat wie zich bewust is van de voordelen van de natuur, zich er ook meer voor zal inzetten. Het model zou zo kunnen bijdragen tot een meer ecologische vorm van tuinrichting en –beheer, die rekening houdt met lokale omstandigheden, geïnspireerd is door natuurlijke processen, en natuurlijke hulpbronnen maximaal wil behouden. Tuinen die gebaseerd zijn op zulke principes, zouden een bijdrage kunnen leveren aan de realisatie van de beleidsambities omtrent biodiversiteit en groenblauwe netwerken, die onder meer in de *Biodiversiteitsstrategie 2020* van de Europese Commissie en de *Strategische visie, Beleidsplan Ruimte Vlaanderen* geformuleerd zijn.

Voor Vlaanderen heeft het Instituut voor Natuur en Bosbeheer (INBO) de vraag, het aanbod en de waardering van 16 ecosysteemdiensten al op grotere schaal in kaart gebracht. Wanneer we nu fijnmaziger de ecosysteemdiensten in gewone tuinen zouden kunnen waarderen, zou dit burgers misschien nauwer kunnen betrekken bij het omgevingsbeleid. Voor overheden en ruimtelijk planners kan een beter begrip van tuinen helpen bij de inpassing ervan in groenblauwe netwerken. Meer inzicht in de waarden van tuinen is ook belangrijk in de context van verdere verstedelijking. Als straks stedelijke verdichting tot minder en kleinere tuinen leidt, is het goed om weten wat de impact ervan is op het welzijn van mensen, en in welke mate gemeenschapstuinen, volkstuintjes of andere tuinvormen eventueel een alternatief voor privétuinen kunnen vormen. Er zijn dus heel wat redenen om de mogelijkheden en beperkingen van ecosysteemdiensten in tuinen na te gaan.

Ecosysteemdiensten

In het ecosysteemdienstenmodel wordt de interactie tussen mens en omgeving gewoonlijk voorgesteld aan de hand van een cascade (Fig.1): ecologische structuren genereren ecologische processen en functies, die benut kunnen worden. Een eenvoudig voorbeeld: bomen geven schaduw, en als mensen op onze almaar warmere zomerdagen meer koelte willen, kunnen ze (extra) bomen planten. Zo zou het model in theorie een middel kunnen zijn om burgers tot meer ecologisch gedrag aan te zetten. Maar omdat de behoefte aan koelte ook door een parasol kan worden ingevuld, liggen de zaken complexer.

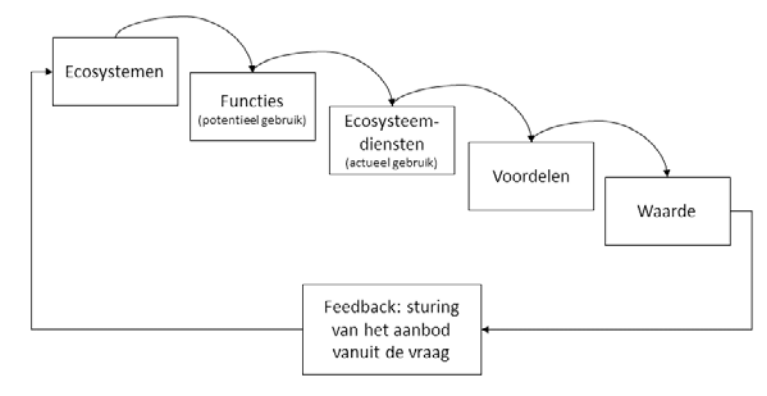

FIG. 1 Het ecosysteemdienstenmodel is opgevat als een cascade met feedbackloop. De feedbackloop geeft aan dat het aanbod (natuurlijk systeem) vanuit de vraag (sociaal systeem) kan aangestuurd worden.

Er wordt gewoonlijk een onderscheid gemaakt tussen regulerende, productieve en culturele ecosysteemdiensten¹. De regulerende ecosysteemdiensten beschermen de mens, bijvoorbeeld

¹ Zie bijvoorbeeld: R. Haines-Young & M. Potschin, 2018, "Common International Classification of Ecosystem Services (CICES) V5.1 and Guidance on the Application of the Revised Structure", <https://cices.eu/content/uploads/sites/8/2018/01/Guidance-V51-01012018.pdf>.

Privétuinen hebben een sociale dimensie die vaak over het hoofd wordt gezien. Veel tuinliefhebbers komen samen om plantgoed, ervaringen en informatie uit te wisselen.